داکتر سید خلیل الله هاشمیان ۲۰۱۶/۰۱/۰۲

پیرامون پروژهٔ "فرهنگ زبان دری"

جای مسرت است می بینیم همه افغانها، خصوصاً دانشمندان ولایات دورافتادهٔ افغانستان به فرهنگ و زبان خود علاقمندی نشان داده و دانشمندان محترمی از قبیل آقایان بیکمراد تاش و عبدالحق فاریابی و دوستان شان چه از طریق کلکین نظریابی و چه توسط مقالات عالمانه و بی طرفانه، خدمات ما را در پروژه های ملی و غیر انتفاعی (فرهنگ زبان دری) و (قاموس کبیرافغانستان) ستوده و پیوسته تشویق نموده اند.
دو سه هفته قبل هموطن محترمی بالای ساختار دیجیتال در قاموس کبیر افغانستان تبصره نموده بود که امید است محترم انجنیر قیس کبیر برای همه خوانندگان پورتال وزین "افغان جرمن آنلاین" توضیحات کافی در بارهٔ شعبات مختلف (قاموس کبیرافغانستان) و ساختار دیجیتال آن بدست نشر بسپارند – اما پروژهٔ (فرهنگ زبان دری) به داخل (قاموس کبیر افغانستان) یک پروژهٔ مستقل بوده با ساختار دیجیتال و مسایل تکنالوجی کامپیوتری سر و کاری ندارد.

این پروژه حدود ششماه قبل بعد از انتخاب یک نمونه شروع به کار نمود. قاموس ها و فرهنگ های فارسی زیاد بود، اما؛ ما "قاموس دری–انگلیسی" تألیف مرحوم پوهاند نسیم نگهت را به خاطری به حیث نمونهٔ کار خود انتخاب کردیم که
(1) آن مرحوم استاد معروف و ذیصلاح زبان و ادبیات دری پوهنځی ادبیات پوهنتون کابل بودند.
(2) آن مرحوم در مدت چهار سال به معیت و همکاری زبانشناسان امریکایی و افغان و در مرکز پوهنتون نبراسگا-اوهاما این قاموس را تکمیل کردند.
(3) درین قاموس حدود20200 کلمهٔ دری به زبان انگلیسی ترجمه شده، یعنی اصالت زبان دری حفظ شده است.
(4) مرحوم پوهاند نگهت از بین قاموسهای مختلف ایرانی فقط آن کلماتی را برچیده و در قاموس خود گنجانیده که در افغانستان رائج و مفهوم بوده اند. بنابر آن دری بودن لغات و کلمات شامل در (قاموس دری–انگلیسی) پوهاند نگهت تضمین شده می باشد. به طور مثال تعداد لغات ردیف /آ/ در"فرهنگ برگزیدهٔ حسن عمید" (فارسی ایرانی) 965 کلمه است، اما تعداد لغات ردیف /آ/ در قاموس نگهت 625 کلمه میباشد و همین تناسب در اکثر ردیف ها به مشاهده می رسد.
کار بسیار بکر و نهایت مفیدی که پوهاند نگهت در قاموس خود انجام داده اینست که تلفظ کلمات دری را به حروف لاتین در مقابل هر لغت با تشخیص سیلاب ها درج نموده است، به طور مثال:
اجاره /i.jaa.ra/ --- اجاره دار /I.jaa.ra.daar/ --- اجاره داری /i.jaa.ra.daa.ree/
اجتناب/ij.ti.naab/ ---اجتناب پذیر/ij.ti.naab.pa.zeer/---اجتناب ناپذیر/ij.ti.naab.naa.pa.zeer/

یکعده افغانها سیلاب های کلمات زبان را درست تشخیص نمی توانند، و این سیستم آموزش سیلاب ها را سهل میسازد.
بنابرین کار قاموس نویس اینست که معنی کلمات را از انگلیسی به دری درست و مطابق نمونهٔ خود نگهت ترجمه کند.
تاکنون من ردیف /آ/ را در 525 کلمه و محترم ارسلا ردیف /ذ/ را در 85 کلمه تکمیل و به آقای قیس کبیر سپرده ایم تا به (دیتابیس) خود شامل سازد- ما به دیتابیس و دیجیتال و دیگر فعالیت های (قاموس کبیرافغانستان) سر و کاری نداریم و حتی بلدیت کافی با کامپیوتر ندارم که بفهمم او چه میکند. در حال حاضر ردیف /الف/ زیر کار من و ردیف /ص/ زیر کار ارسلا صاحب میباشد. با تکمیل این دو ردیف در حدود4000 کلمه در دیتابیس شامل میشود و آنوقت از آقای انجیر قیس کبیر تقاضاء میکنم تا کار تکمیل شده این چهار ردیف (/آ/ - /الف/ -/ذ/-/ص/) را در

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

پورتال نشر کند تا همه افغانها ببیند و نقد کنند. بعد از نشر نمونهٔ کار ما، شاید یکتعداد افغانهای فرهنگ دوست برای داوطلبی و همکاری حاضر شوند تا در پهلوی ما قرار گیرند. تا کنون کار تکمیل شدهٔ ما را همکاران محترم ما استاد شیما غفوری و استاد صالحه واصل باز خوانی و مرور نموده، نواقص تایپی و غیره را اصلاح و در برخی موارد پیشنهادات مفید نیز ارائه کرده اند. اما من در هر صورت نمونهٔ قاموس نگهت را عیناً تعقیب کرده ام.

مشکلات و موانع کار ما ازین قرار است:

1) هر ردیف (حرف) در یک جدول مخصوص که ستونهای مختلف دارد (لغت، تلفظ، معنی، نوعیت دستوری و غیره) داخل میشود.

2) اینکار بسیار دقیق و زمان طلب است و در یک روز بیشتر از 50 کلمه تکمیل شده نمیتواند، زیرا ترجمهٔ کلمات (که هر کلمه معانی متعدد میداشته باشد، دقت و تفکر به کار دارد). در حال حاضر ما دو نفر مصروف اینکار میباشیم- اگر داوطلب ماهر پیدا نشود، اینکار با بسیار کندی پیش خواهد رفت.

3) بعد از نشر نمونه ها یک سنجش و ارزیابی از جانب خود پروژه و هم از جانب مردم صورت بگیرد که آیا دوام اینکار با در نظر داشت محدودیت های قاموس نگاری و صرف وقت مقتضی آن، ارزش دارد یاخیر؟؟

4) محدودیت ها ازین قرار است: قاموس دری انگلیسی پوهاند نگهت از طرف پوهنتون نبراسکا- اوماها- برای دو هدف تربیتی با رعایت ایجاز و اختصار قاموس نگاری تکمیل شده است: (یک) به منظور کمک به انگلیسی زبان هائی که میخواهند زبان دری را بیاموزند (دو) به منظور کمک به افغانهائی که زبان انگلیسی را به حیث زبان دوم یاد میگیرند. بنابرآن به 20130 لغت درین قاموس اکتفاء شده است. در حالیکه 20000 لغت دیگر دری را میتوان در لابلای آن افزود تا شکل یک فرهنگ دری را اختیار کند.

5)قاموس نگاری (Lexicography) علمیست مربوط به شعبهٔ معانی (Semantics) و هر زبانشناس اصول و معیار های این علم را میداند. پروژه ای که ما اکنون بالای آن کار میکنیم، موادخام یک (فرهنگ) می باشد و همین که تکمیل گردید (فرهنگ زبان دری) نامیده خواهد شد. قرار مسموع یکعده افغانهای که در هر گوشه و کنار کرهٔ زمین به سر می برند، هر کدام از یک تا سه – چهار هزار کلمات زبان دری را که به امید ایجاد یک فرهنگ نزد خود حفظ داشته بودند، به تیم کاری پروژه اهداء کردند که همه زیر نام «مجمع اللغات» در یک دیتابیس جداگانه درج گردیده است، که به بخش های مختلف تقسیم گردیده مانند: بخش عمومی، بخش زراعت، تشکیلات دولتی و نظامی، جغرافیه و تاریخ و غیره. یک عدهٔ دیگرقاموس (غیات اللغات) را برای باز نویسی فرستاده و خود شان هم عملاً کمک کرده اند. کلمات عامیانهٔ و اصطلاحات جمع آوری شده از مرحوم (عبداله خان افغانی نویس) را که جناب محترم عارف گذرگاه در فارمت ورد، بعد از نشر نام پروژهٔ (قاموس کبیر افغانستان) به این پروژه اهداء نموده اند که قرار مسموع از جانب تیم کاری پروژه پذیرفته شده، و قسمت عمدهٔ آن به همت خانم نصیبه اکرم حیدری، خانم صالحه وهاب واصل و انجنیر قیس کبیر، با اضافات لازم دیجیتال سازی شده است. قاموس پشتو و قاموس اقتصادی نیز به این پروژه اهداء و پذیرفته شده که مسؤول درج این اوراق و کتب در (دیتابیس) پروژهٔ (قاموس کبیر افغانستان) شخص محترم انجنیر قیس کبیر می باشد، اماپروژهٔ (فرهنگ زبان دری – انگلیسی محترم نگهت) کار خود را به طور مستقل به پیش میبرد و اجازه نخواهد داد که لغات و کلمات از بیرون به این پروژه شامل ساخته شود.

6) ما پروژهٔ (فرهنگ زبان دری) را ملکیت همه دری زبانان دانسته در ابتداء اعلان کردیم که هر دری زبان حق شمول و همکاری را در آن بطور مساوی الامتیاز دارا می باشد. پیشنهاد کنندهٔ این پروژه جناب آقای اکبر بارکزی میباشد. موصوف در مقالهٔ مؤرخ 15 می 2015 نوشتند که "هر ملت برای خود فرهنگی دارد، اما؛ ما افغانها چیزی به نام فرهنگ لغات زبان دری نداریم..." موصوف از هاشمیان به حیث یک زبانشناس تقاضاء نمود، چنین پروژه ای را با پشتیبانی و کمک تیم کاری افغان جرمن آنلاین، روی دست بگیرد.

7) در مقالهٔ مؤرخ 19 می 2015 خود بار اول اشخاص ذیل را به حیث کسانی که میتوانند در پروژهٔ (فرهنگ زبان دری) همکاری کنند پیشنهاد نمودم: محترمان خانم صالحه وهاب واصل، ولی احمد نوری، عارف عباسی، انجنیر قیس کبیر، استاد اعظم سیستانی، سید مسعود فارانی، نجیب سخی، هاشمیان. از جانب مقابل علاوه بر آقایان

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

معروفی، سدید، موسوی، تقاضاء شده بود، دانشمندانی را که آقای معروفی در اروپا میشناسند و لازم میداند خود شان معرفی و سهیم سازند.
جواب معروفی ازینقرارمنتشرگردید: "تعدادی از اشخاصی را که استاد هاشمیان در مقالۀ مورخ 19 ماه می خود از ایشان نام برده اند کسانی هستند با سابقۀ ای سخت پلید و کریه و گام انداختن امروزی ایشان درین مسیرهم بدون شک بر محلوظات شوم سیاسی و نفاق افگنی صورت میگیرد و این کاریست کاملاً مغایر آنچه افرادی نظیر خلیل معروفی بدان منهمک بوده اند و تا آخر منهمک خواهند ماند."
بار دیگر به تاریخ 6 جون 2015 دانشمندان ذیل را به حیث همکاران پروژۀ (فرهنگ زبان دری) پیشنهاد و تقاضاء کردم از موافقت و دوام همکاری خود اطمینان بدهند: محترمان آقایان محمد اکبر بارکزی، استاد محمد اسحق نگارگر، استاد محمد اعظم سیستانی، داکتر سید عبداله کاظم، داکتر محمد اکرم عثمان، سید هاشم سدید، ولی احمد نوری، سید مسعود فارانی، خانم صالحه واصل، استاد عبدالعلی نور احراری، داکتر عبدالرحمن زمانی."

خلیل اله معروفی در ذیل مقالۀ مورخ 6 جون من یادداشت ذیل را توسط آقای ولی احمد نوری اختیاردار پورتال افغان-جرمن آنلاین ضمیمه کرده بود:

"گذشته از آنکه ما با بخش هایی از نوشتۀ شما از لحاظ محتوا در یک موضع قرار نداریم و راجع به کلیت پیشنهاد شان، ملاحظاتی داریم که در صورت ضرورت حتما آنها را مطرح خواهیم ساخت، به ارتباط تیم پیشنهادی شان نیز عقیده مندیم که نه تنها اکثریت افراد پیشنهاد شده شایستگی و صلاحیت مسلکی و حرفه ای انجام چنین کار سترگی را ندارند، بلکه از لحاظ شخصیتی نیز افرادی در جمع پیشنهاد شده وجود داردند که هرنوع همکاری با آنها لکۀ ننگی بردامان سایرهمکاران ما به شمارمیرود."
من در مقالۀ مؤرخ 16 جون 2015 از سیرت و شخصیت نیک و وطندوستی و علمیت هر یک از دانشمندان محترم مندرج در پیشنهاد قبلی خود با جدیت و قاطعیت دفاع کردم و تذکر دادم که ما انتخاب خود را به اساس تعلقیت به ایدیالوجی های چپی و راستی قرار نداده بلکه بالای استعداد و سوابق علمی آنها اتکاء نموده ایم و مسرت داریم که همه شخصیت های پیشنهادی ما از شهرت نیک و خدمتگزاری به کشور و جامعۀ افغانی برخوردار می باشند.
از جانب دیگر سدید یک قبالۀ روباه را کشید که گویا وبسایت (شعله) چهار سال قبل یک اعلان نشر کرده و از افغانان خواسته بود برای تدوین فرهنگ زبان دری همکاری کنند، و در حالیکه حتی یک رأی موافق به اعلان قبلی خود حاصل نکردند، سدید مدعی شد که ابتکار این پروژه به خاطر اعلان قبلی به وبسایت (شعله) تعلق دارد.

7)از آنچه در بالا تذکار یافت و در پورتال "افغان جرمن آنلاین" ثبت است به این نتیجه رسیدیم که در یک پروژۀ فرهنگی و غیر انتفاعی با شخصی مواجه شده ایم که خود خواه، خود پسند و خود نما و در عین حال درون خالی و درون کاواک و بدنیت و بدخواه می باشد. خلیل اله معروفی سوانح خود را خودش نشر کرده که لیسه حبیبیه را خوانده، سپس مدت سه سال در چکوسلواکیا در رشتۀ مخابره (تلگراف) تحصیل کرده و چند سال به رتبۀ بلوکمشر ثانی (معادل مأمور رتبه 9) در وزرات دفاع کار کرده و خدمت زیر بیرق افغانستان را به رتبۀ بلوکمشر ثانی ترک و از افغانستان به جرمنی فرار نموده، در جرمنی در رشتۀ برق تحصیل کرده- این شخص هیچ نوع صلاحیت علمی و مسلکی در رشتۀ ادبیات دری و زبانشناسی ندارد. دستور زبان دری را از روی دستور های ایرانی تقلید کرده، علوم عربی صرف و عروض را نیز از کتابهای ایرانی یاد گرفته، به عبارت دیگر تحصیلات سکولاستیک و اکادمیک در علوم بشری، منجمله ادبیات و زبانشناسی، ندارد. او به قول خودش مسافرت های متعدد به ایران داشته با شعراء و نویسندگان ایرانی شناخته و داد و گرفت زیادی داشته است. البته خودش نیز شاعر زبان دری و از مریدان مرحوم استاد خلیلی بوده تا حال "سرود آریایی" استاد خلیلی را برای سومین بار با عنوانهای مختلف تجدید چاپ کرده، اما من یک شعر تا کنون از طبع معروفی به قسم همنوائی با مردم مصیب دیدۀ افغانستان نخوانده ام، در حالیکه "گل الفت" اثر استاد نگارگر برای هر افغان به استقبال سال نو مایۀ تسکین و نوید امیدواری میداد.
من نمی گویم معروفی آدم بیسواد است، سواد او روی تقلید از آثار و منابع ایران استواراست. معروفی در برابر دانشمندان افغان، ولو برابر به وزن بدن او آثار و هم صلاحیت اکادمیک داشته باشند، بی اعتناء و بدبین بوده، به خودستایی و یکه تازی ایمان دارد، چنانچه از قلم او خواندید که گفت و نوشت که :"هرنوع همکاری با آنها رالکۀ

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

ننگی بردامان سایر همکاران ما بشمار میرود." و همکاران او یک تعداد اشخاصی است که هرکدام خود را انشتین میداند.

8) هاشم سدید را من نمیشناسم، نمیدانم چی و در کجا تحصیل کرده، در افغانستان چه میکرده و چرا فرار کرده است؟ افغانها خبر دادند که سدید در شهر (اسن) به کلیسا ها میرود و در بدل اجرت به زبان آلمانی به ضد اسلام تبلیغ میکند. افغانها او را کمونست شعله ای میشناسند و مقالات او به ضد خدا و قران و اسلام در مدت هفت سال بعد از تأسیس وبسایت شعله ای نشر شده است. این قلم در حدود 4-5- سال قبل بالای مقالات سدید اعتراض رسمی و تحریری نموده و همکاری قلمی خود را که نو شروع شده بود با وبسایت مذکور قطع کردم. در پروژۀ (فرهنگ زبان دری) از سدید تقاضاء کردیم با امتیاز مساوی همکاری نماید، اما او به اساس یک قبالۀ روباه اصالت و ملکیت این پروژه را از آن خود میدانست و هیچگاه حاضر به همکاری نگردید، بلکه زمینۀ هر گونه سازش و تفاهم را قصداً و عمداً تخریب کرد و از بین برد. اینکه سدید ملحد و شعله ای بوده و هست، ما حاضر بودیم با وجود تفاوتهای عقیدتی، در یک پروژۀ فرهنگی همکاری داشته باشیم، اما متأسفانه سدید بسیار مغرور خود است و در هیچ مورد بکسی تن نمیدهد، بلکه آنچه او می گوید و می خواهد، همان باید قبول شود، و این خصلت که بیانگر نادانی اوست مانع آن شده تا در یک مورد با هم به توافق برسیم- ما از تحصیل سیستماتیک سدید خبر نداریم و به پرسش های ما جواب نگفته است. او خود را مرجع صلاحیت دار دستور زبان دری و ادبیات دری میداند، ولی این طالب العلم این موقف او را تا زمانی قبول نمی تواند که اسناد و مدارک تحصیلی خود را آشکار سازد. البته علاوتاً سدید خود را وارث افلاطون و سقراط و بقراط میشناسند. سدید تحصیلات و تجارب علمی این طالب العمل را قبول ندارد: 12 سال مکتب، 4 سال فاکلولته ادبیات، 8 سال تدریس در فاکولتۀ ادبیات تا رتبۀ پوهنمل، تحصیل در رشته زبانشناسی در پوهنتون دولتی اندیانا، از 1970 تا 1977 ، دو سال دروۀ ماستری (ماستر آف ساینس) و پنجسال دورۀ داکتری (Ph. D.)، جمله 7 سال تحصیل در امریکا – بار دیگر تدریس در پوهنځی ادبیات از 1977 تا 1980 که سال فرار من از کابل میباشد. من مدت 23 سال متواتر در صنف نشسته و درس خوانده ام، سدید نشان بدهد که چند سال و به کجا درس خوانده است ؟
هیچ انسان از سهو و خطا خالی نیست و من همیشه دعا میکنم خداوند متعال مرا به طرف (حی علی اللفلاح) رهنمون شود. کبر سن هم محدودیت هایی ایجاد میکند. من مدت سی سال در امریکا مدیر مسؤول (مجله آئینه افغانستان) بودم و افتخار دارم که این مجله به حیث یک انسکلوپیدیای واقعات افغانستان عرض اندام کرده است. سدید که خودش پیوسته از فرهنگ ایران سیرآب بوده، بلکه تقلید های او از منابع ایران مشهود است، املای کلمۀ (اباته) را بهانه ای برای سقوط (فرهنگ زبان دری) قلمداد نمود که در حقیقت خود را خیله خند ساخته است. وقتی چهار ردیف زیر کار ما تکمیل و نشر شود، شاید اشتباهات دیگری نیز برملا گردد که ما از هموطنان خود در زمینه تقاضای کمک و همکاری میکنیم.
کسانیکه به رموز علم زبانشناسی بلدیت کافی ندارند، انشاالله با اغتنام فرصت مقاله ای پیرامون (وام گیری در زبانها و شرایط آن) خواهم نوشت تا نه تنها مشکل املای کلمات (طهران – اطلس – بلوط)فهمیده شود؛ بلکه به این سؤال هم جواب داده شود که چرا دو کلمۀ دری (شصت = (60) - و صد = (100) به /ص/ نوشته میشود ؟

به هرحال، هاشم سدید به حیث یک شخص تهمتگر و طرفدار ایجاد نفاق و شقاق در بین افغانها شناخته شده است، این بدی و بد سرشتی و بدگوئی چنان بر اخلاق و اطوار او مسلط شده که خود را از زیر این جُل تکان داده نمیتواند. بگذار او چنین باشد و ما از شر او به خالق آسمانها و زمین (ج) پناه میبریم. این بد سرشتی و بدگویی و بدخواهی ذاتی او را افغانها در قضیۀ شهادت یک دختر مظلوم به نام فرخنده دیدند که سدید مطابق به جهانبینی الحادی خود میخواست شهادت آن دختر را بی ارزش بسازد، چونکه فرخندۀ شهید یک دخترمسلمان و مدافع اسلام بود- چهرۀ سدید در نور شهادت فرخنده متلاشی شد- فاعتبروا یا اولولی الابصار .
سیدخلیل اله هاشمیان - سوم جنوری 2016

پایان قسمت اول - ادامه دارد

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ